

การบริหาร : การบริหารคุณภาพและการประกันคุณภาพ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์

วันอังคารที่ 6 ตุลาคม 2552 เวลา 13.00 – 16.00 น.

สรุปสาระสำคัญ

วิทยากรได้นำเสนอหัวข้อเป็น 2 ประเด็นคือ การบริหารคุณภาพ และการประกันคุณภาพ โดยกล่าวถึงความหมายและรูปแบบโดยไม่ได้ลงลึกในประเด็นตัวชี้วัดแต่ละตัว

1. ความหมายของคุณภาพ

คุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลหรือสิ่งของ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) คุณภาพ หมายถึง ระดับสูงของความเป็นเลิศ (a high degree of excellence) (Wikipedia, the free encyclopedia)

ความหมายของคุณภาพ จาก American Society for Quality

เป็นความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่จะให้ความหมาย แต่ในการใช้เชิงเทคนิคมีความหมาย 2 อย่าง คือ 1) คุณลักษณะของสินค้าหรือบริการที่สนองต่อความต้องการที่กำหนดไว้ 2) สินค้าหรือบริการที่ไม่มีตำหนิ

Peter Drucker ให้ความหมายของคุณภาพว่า “คุณภาพของสินค้าหรือบริการไม่ใช่สิ่งที่ผู้ผลิตใส่เข้าไป แต่เป็นสิ่งที่ลูกค้าได้รับและลูกค้าเต็มใจที่จะจ่าย”

2. การบริหารคุณภาพ (Quality Management)

การบริหารคุณภาพ คือการบริหารงานของเราให้มีคุณภาพ วิทยากรได้ยกตัวอย่างการบริหารคุณภาพ ดังนี้

2.1 วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming's Quality Cycle)

ประกอบด้วยขั้นตอน วางแผน – ปฏิบัติ – ตรวจสอบ – ปรับปรุง/พัฒนา

Plan - Do - Check - Act หรือที่เราคุ้นเคยกับ (PDCA)

2.2 ระบบการบริหารคุณภาพ เช่น ISO, Malcolm Baldrige และ Total Quality Management (TQM)

ISO

ระบบ ISO เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพกำหนดขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization, ISO) ISO 9000 จัดทำโดยคณะกรรมการวิชาการคณะที่ 176 ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1987 และมีการแก้ไขเมื่อ ค.ศ. 1994 และ ค.ศ.2000

ISO 9001 เป็นมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพใช้สำหรับองค์กรที่มีความรับผิดชอบตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การติดตั้ง และการบริการ

ข้อกำหนดของ ISO 9001: 2000

1. ระบบการบริหารงานคุณภาพ (Quality Management Systems) – ประชุม/ดำเนินการ
2. ความรับผิดชอบด้านการบริหาร (Management Responsibility) สนับสนุน/จัดสรรงบประมาณ
3. การบริหารด้านทรัพยากร (Resource Management) – จัดสรรทรัพยากร คน, เงิน และสถานที่
4. การผลิต และ/หรือการบริการ (Product Realization) - ระบบงาน

5. การวัด วิเคราะห์ และการปรับปรุง (Measurement, Analysis and Improvement)

Malcolm Baldrige

Malcolm Baldrige เป็นชื่อของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา (1981-1987) ตั้งเพื่อให้เกียรติในฐานะที่ได้พัฒนาระบบการจัดการคุณภาพให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่างมาก

เกณฑ์คุณภาพ “Malcolm Baldrige” ประกอบด้วย

หมวด 1 การนำองค์กร – Leadership ทุกระดับเป็นอย่างไรบ้าง

หมวด 2 การวางแผนกลยุทธ์ - นำไปสู่การปฏิบัติอย่างไรบ้าง

หมวด 3 การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด - นำความต้องการของลูกค้ามาวิเคราะห์หรือไม่

หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

หมวด 6 การจัดการกระบวนการ

หมวด 7 ผลลัพธ์ทางธุรกิจ

Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) เป็นรางวัลที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกามอบให้องค์กรที่ได้รับการตัดสินว่ามีผลการดำเนินการตามเกณฑ์คุณภาพได้ยอดเยี่ยม

สำหรับประเทศไทย สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้จัดตั้งรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award) เริ่มในปี 2545 โดยอิงเกณฑ์ของ Malcolm Baldrige

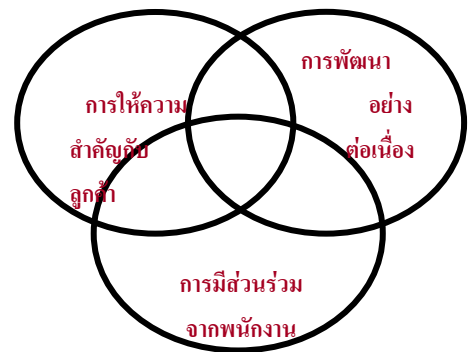
Total Quality Management (TQM)

TQM เป็นรูปแบบการจัดการที่เน้นคุณภาพ ที่เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในองค์กรเพื่อความสำเร็จในระยะยาวจากความพึงพอใจของลูกค้า และผลประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในองค์กรและสังคม

TQM เริ่มตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1950 และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 TQM มีแนวคิดที่ต้องการคุณภาพในทุกๆ ส่วนของการปฏิบัติงานขององค์กร โดยกระบวนการต่างๆ ของการดำเนินการอย่างถูกต้องในครั้งแรก และไม่มีข้อบกพร่องหรือความสูญเสีย

องค์ประกอบที่สำคัญของ TQM

1. การให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Oriented)
2. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)
3. การมีส่วนร่วมจากพนักงาน (Employee Involvement)

3. การประกันคุณภาพ

QA หมายถึง การวางแผนการดำเนินการระบบงานต่างๆ เพื่อให้เชื่อมั่นว่า สินค้าหรือบริการที่ได้จากกระบวนการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4

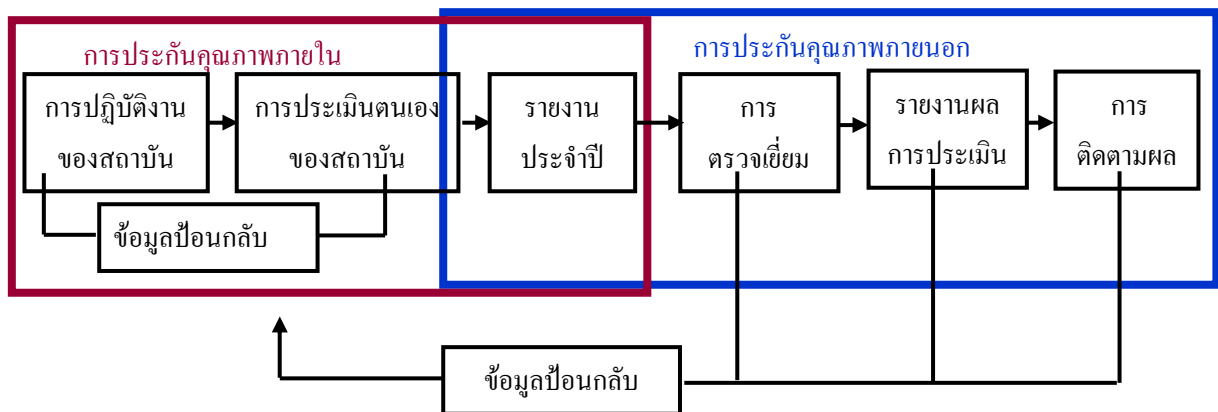
“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับกรอบการประกันคุณภาพอุดมศึกษาไทย จะมีการตรวจสอบจากหลายส่วนเช่น จาก สกอ. สมศ. ก.พ.ร. โดยสถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำตามปกติ (IQA)

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

- ดำเนินการ โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
- ประเมินรอบแรก ปีงบประมาณ 2545 ถึง 2548 มีตัวบ่งชี้ 28 ตัว
- ประเมินรอบสอง ปีงบประมาณ 2549 ถึง 2553 มีตัวบ่งชี้ 48 ตัว
- ประเมินรอบสาม เริ่มปีงบประมาณ 2554

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

- ดำเนินการ โดยสถาบันอุดมศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รับผิดชอบในการกำกับ ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถาบันเอง และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จาก สมศ.

- สกอ.พัฒนาตัวบ่งชี้พื้นฐาน 44 ตัว ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายงาน การประเมินตนเอง และให้มี คณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา ภายในประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด เริ่มใช้ปีการศึกษา 2550

- สกอ.กำลังอยู่ในระหว่างการปรับตัวบ่งชี้เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและเพื่อรองรับการประเมินรอบสามของ สมศ. โดยจะเริ่มใช้ตัวบ่งชี้ใหม่ในปีการศึกษา 2553

ตัวบ่งชี้ (Indicator, Key Performance Indicator, KPI)

- เชิงปริมาณ จำนวน สักส่วน ร้อยละ ระดับคะแนน (เต็ม 5)
- เชิงคุณภาพ การดำเนินการในเรื่องต่างๆ เป็นระดับ (ทำตามลำดับ) เป็นข้อ (ไม่จำเป็นต้องทำตามลำดับ)

ตัวบ่งชี้ที่ดี ควรจะมีลักษณะดังนี้

- เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ โดยตรง
- สะท้อนคุณภาพการดำเนินงาน
- หาข้อมูลได้และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูลมากเมื่อเทียบกับผลการวิเคราะห์เพื่อนำมาสู่การตัดสินใจ โดยปกติควรเป็นข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ไม่ต้องหาข้อมูลใหม่เพิ่มเติม
- เข้าใจง่าย
- ตีความไปในทางเดียว (ดี หรือ ไม่ดี)

วิทยาการได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มกำหนดตัวชี้วัดออกเป็น 4 กลุ่ม โดยใช้พันธกิจของ สถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดด้านการผลิตบัณฑิต

กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดด้านการวิจัย

กลุ่มที่ 3 ตัวชี้วัดด้านการบริการวิชาการ

กลุ่มที่ 4 ตัวชี้วัดด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ซึ่งจากการอภิปรายผลการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม วิทยาการได้เสนอแนวทางการพิจารณาตัวชี้วัดที่ดี ดังนี้

- 1) ตัวชี้วัดต้องตอบทุกวัตถุประสงค์ของพันธกิจนั้นๆ
- 2) สะท้อนคุณภาพ ถ้าไม่สะท้อนไม่ต้องวัด
- 3) อยู่ในกรอบของพันธกิจนั้นๆ
- 4) เป็นการวัดคุณภาพจริงหรือไม่ มีการเก็บข้อมูลอย่างไร

แนวทางการประยุกต์ใช้

ระดับองค์กร สำหรับการประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำไปใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดนโยบายการจัดทำการประกันคุณภาพของหน่วยงาน และการดำเนินการด้านคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ

หน่วยงานควรมีการกำหนดนโยบายคุณภาพ และมีการตีความตัวชี้วัดให้บุคลากรในหน่วยงานมีความ เข้าใจตรงกัน

ระดับกลุ่มงาน นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทีมงานให้นำเอางานประกันคุณภาพเข้ามาทำควบคู่กับ งานประจำ

ระดับบุคคล สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการประกันคุณภาพในหน่วยงาน เพื่อให้เป็นตัวอย่างกับบุคลากรในหน่วยงาน

ข้อความจากผู้เข้ารับการอบรม

วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมเขียนประเด็นข้อความเกี่ยวกับการประกันคุณภาพก่อนเริ่มการบรรยาย ซึ่งแบ่งประเด็นออกดังต่อไปนี้

หน่วยงานและระบบที่ตรวจสอบ

1. ทำไมมีหน่วยงานตรวจสอบหลายหน่วยงาน สกอ. , สมศ. กพร.
2. มีความเป็นไปได้ที่จะทำเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน ได้หรือไม่

คุณภาพของฐานข้อมูลที่ใช้ประเมิน

1. การได้มาซึ่งข้อมูลที่ใช้ประเมิน และคุณภาพของข้อมูลที่นำมาใช้ประเมิน

กระบวนการประกันคุณภาพ

1. ควรเป็นงานประจำ แต่หน่วยงานส่วนใหญ่เสียเวลาทำงานที่นอกเหนือจากงานประจำ
2. หลักเกณฑ์ของ สมศ. , สกอ. มีการปรับเปลี่ยนตลอดทำให้ยากสำหรับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน
3. มีวิธีการง่ายๆ สำหรับบุคลากรที่ใช้แรงงานหรือไม่
4. มีเครื่องมืออะไรบ้างที่ใช้ประกันคุณภาพ
5. ใช้หลักเกณฑ์อะไรกำหนดเกณฑ์ของควมมีคุณภาพและการประเมินคุณภาพ
6. มีรูปแบบการประกันคุณภาพที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานบริการหรือไม่
7. ทำอย่างไรให้คนในองค์กรมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ และสื่อสารอย่างไร

ผลลัพธ์

1. ตัวชี้วัดบางตัวไม่เหมาะสม และสะท้อนในเชิงปริมาณเป็นส่วนใหญ่
2. การประกันคุณภาพสะท้อนความสำเร็จในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยได้จริงหรือไม่
3. คุณภาพบัณฑิตยังไม่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพ ซึ่งจะต้องทำอย่างไร
4. ประโยชน์ของการทำการประกันคุณภาพ

อื่นๆ

1. Best Practice แสดงถึงคุณภาพที่ดีที่สุดจริงหรือไม่
2. อัตลักษณ์ขององค์กรเป็นอย่างไร กรุณายกตัวอย่าง

ผู้บันทึก

1. นายภัทร ศรีสรवल	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. นายชวลิต แข่งทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
3. นางสาวรัชชุนันท์ เครือวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. นายปราโมทย์ อนันต์วราพงษ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพฯ